

FLYKTEN FRÅN ESTLAND

del 2

I juninumret av Lidens Tidning inleddes berättelsen om Lidenborna Erna och Rein Parlunds dramatiska flykt från Estland till Sverige 1944. Bakgrunden till flykten var det växlande herraväldet över Estland mellan ryssar och tyskar under Det Andra Världskriget. Den första etappen i flykten till Sverige (mellan Tallin och Helsingfors) avklarades lyckligt. Nu väntade tusentals personer på att få gå ombord på fartygen som låg på redan i Raomas hamn, i sydvästra Finland, med destination Sverige. I denna avslutande del av berättelsen får vi följa med på den mycket dramatiska båtfärden, och vad som sedan hände i Sverige de kommande åren.

Venus av Raoma

Erna och Rein Parlund blev, precis som ca 840 andra flyktingar, anvisade till motorskutan Venus av Raoma på 260 ton. Hon var av trä och i dåligt skick. I skydd av mörkret avgick båten vid 03.00-tiden på måndagsmorgonen den 25 september 1944. Trängseln ombord var fruktansvärd. Från början stod Erna och Rein

Flyktvägen från Estland till Sverige i september 1944.

inomhus, men oljelukten blev outhärdlig så de tog sig upp på det öppna däck. Alla passagerarna stod packade mycket tätt. Det var rent av svårt att röra sig. Erna hade tagit på sig tre kappor; vinter, höst och värkapporna, men frös ändå. Båten skulle gå rakt västerut till Gävle och den beräknade restiden var 12 timmar.

Storm i 24 sekundmeter

När resan pågått några timmar började det regna, vinden tilltog och det blåste upp till storm. Som mest blåste det 24 sekundmeter! Vågorna var höga som 10-våningshus! I den grova sjön sköljdes passagerarna ständigt över av vågor som slog in över båten. Fyra små barn klarade inte påfrestningarna och avled under färden. En äldre man som stod i närheten av Erna och Rein tappade fullständigt fattningen och sköt sig i desperation till döds med en pistol. En dylik fruktansvärd händelse fick dock inte rubba kampen för överlevnad. De psykiska sviterna av händelsen skulle komma långt senare. Sjösjuka grasserade och alla mädde fruktansvärt dåligt. Mat saknades helt och vattenförrådet sinade så småningom. Timmarna gick och kaptenen tvingades till sist på grund av stormen att lägga om kursen mot norr. Det närliggande och hägrande målet, Gävle hamn, blev med mycket stor besvikelse ouppnåeligt.

Motorstopp i stormen

Flyktbåten stävade vidare norrut i stormen. I höjd med Ulvön stannade plötsligt båtmotorn. Panik utbröt eftersom båten med stor sannolikhet skulle krossas mot bergsklipporna. Lotsarna på Ulvön hade vid 07.00-tiden på onsdagsmorgonen lokaliserat fartyget och en vajer från Venus av Raoma kunde tas ombord och båten drogs i lä. En bogserbåt tog sedan flyktbåten

Frihetens efterlängtnade ögonblick för Erna och Rein Parlund. Någonstans på däck står de utmattade efter den 62 timmar långa färden. Den finska motorskutan i trä, Venus av Raoma, med 842 flyktingar från Estland manövreras intill stadskajen i Örnsköldsviks hamn av den svenska båten Minerva vid 16.30-tiden onsdagen den 27 september 1944. Under rådande världskrig var det fotoförbud i de svenska hamnarna. Typografen (senare pressfotografen) Karl Otto Strandberg vid middagstidningen Örnsköldsviks Posten tog dock detta unika foto. Negativet har inte kunnat återfinnas. Bilden från 1944 nådde stor spridning i landet genom att den även publicerades i den populära rikstäckande bild- och reportagetidningen SE.

på släp i tre timmar till Örnsköldsvik, dit man anlände vid 16.30-tiden onsdagen den 27 september 1944. Efter 62 timmars (istället för 12 timmars) helvetisk färd nådde 842 flyktingar från Estland svensk hamn! Glädjen att äntligen nå friheten var dock så stor att de flesta, trots de vidriga förhållandena ombord, ändå var vid

gott humör. Flyktingarna slussades sedan till olika lokaler för övernattnin g bl a Folkets Park. Dansgolvet hade täckts med träull.

16 år i Örnsköldsvik

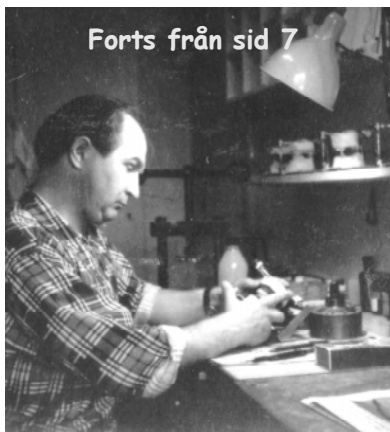
Erna och Rein stannade 16 år i Örnsköldsvik. Första barnet, en son, föddes 1946. Rein var på sanatoriet i Hålahult för sina lugnproblem. Han fick efter en tid en förfrågan av en tandläkare om han ville bli tandtekniker. Rein var mycket konstnärligt lagd och finmotoriskt kunnig. Det blev att på egen hand lära sig det mycket svåra yrket. Det andra barnet, en dotter, föddes 1948. Erna fortsatte att sy på beställning och Rein gjorde tandproteser och år lades till år.

Erna och Rein Parlund ungefär vid tiden för flytten till Liden.

Fortsättning sidan 10

Forts från sid 7

Rein Parlund i arbete som tandtekniker i tandläkarhuset i Liden.

Tandläkare Anders Persson och Liden

Ett nytt imponerande tandläkarhus med klinik och bostäder hade byggts i Liden. Rein erbjöds tjänsten som tandtekniker hos den smått legendariske tandläkaren Anders Persson och den 20 maj 1959 flyttade familjen Parlund in i tandläkarhuset i Liden. Det hus och den lägenhet som Erna ännu idag är trogen, efter 47 år! Rein drabbades med tiden av allergieksm och tvingades sluta med teknikeryrket i början av 1990-talet. Hur många i Liden med omnejd har inte ännu idag Rein Parlund att tacka för en fungerande brygga, krona eller annan tandprotes? Det är onekligen på många olika sätt vi människor gör avtryck i historien. Rein Parlund avled annandag jul 1995.

Erna återfann fadern efter 30 år

I 30 år levde Erna i ovishheten om hennes far levde.

Erna Parlunds far Johan Merits i Tallin vid ett mycket kärt sammanträffande i Estland.

Återseendet på plats i Estland blev oerhört gripande och samtidigt mycket påfrestande. Ernas släkt var stor, pappan hade 14 syskon och mamman hade 5 syskon. Idag är alla borta och uppslukade av tiden. Släktingar flyttade till Australien och England, men kontakter upphör med åren och med nya generationer. Rein hade en svår hemlängtan men fick aldrig återse sitt fosterland. Det nya öppnare Europa hade inte stabiliserats tillräckligt för att han, med sina traumatiska upplevelser, skulle våga återvända.

Liden är så tyst och fint

Erna trivs i Liden, "där är så tyst och fint". Trots en bakgrund som stadsflicka (Narva, Tallin och Örnsköldsvik) lockar inte staden. Sonen bor i Stockholmstrakten och dottern i Sundsvall, men Lidenborna kan dagligen hälsa på den alltid lika vackert klädda damen som regelbundet tar sin motions-tur i samhället. På sommaren med två gängstavar och på vintern med en spark. I våras spökade ischiasnerven men nu i höst är smärtan ett minne blott och den drygt 86-åriga Erna Parlund underhåller sin goda hälsa med dagliga promenader.

/Arne Johansson

Rein och Erna Parlund i Liden 1991.

Artiklerien är grundad på en intervju med Erna Parlund i Liden tisdagen den 14 mars 2006 och material från Örnsköldsviks Allehanda fredagen den 26 september 1969 (25 års minnet!).

Ett särskilt tack vill Lidens Tidning rikta till bibliotekarie Sonja Sahlén vid Arkenbiblioteket i Örnsköldsvik och fotograf Göran Omnell vid Örnsköldsviks museum & konsthall för deras hjälp med den historiska bilden på båten Venus av Raoma i Örnsköldsviks hamn.

Lidens tidning